

Ahmet Bey (Lakşe) (1883-1935)

Mostar'ın eski ailelerinden olan ve köklerinin Konya'ya dayandığı söylenen Lakišić Ailesine mensup Ahmet Bey, 1883 senesinde Mostar'da dünyaya gelmiştir. Ahmet Lakşe'nin babası Bosna eşrafından Mehmet Bey, annesi Gülsüm Hanım'dır. Hayriye (İlova) ve Şakir Lakşe isimli kardeşleri vardır. Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna Hersek'i işgal etmesi üzerine bölgede başlayan göçler, ilhak edildiği 1908 ile sonrasında da devam etmiş, Ahmet Bey ve ailesi de 1895'te İnegöl'e göç etmiştir. Sırpça bilmekte olup rüştiye eğitiminin ardından kendi çiftliklerinde tarımla uğraşmaya başlayan, ayrıca Yenişehir'deki çiftliklerinde yarış atı yetiştiriciliği de yapan Ahmet Bey'in adı Türkiye'de Merinos ırkı koyunu ilk yetiştirenler arasında da bulunmaktadır. Ahmet Bey, gönüllü olarak Balkan Savaşlarına katılmış; kardeşi Şakir Bey'le beraber 1929'da kurulan Uludağ ve Karabel Ormanları İnegöl Kereste Şirketi'nin ortaklarından birisi olmuştur. Abisi gibi siyasetle ilgilenen Şakir Bey de İnegöl CHP İlçe Başkanlığı yapmış bir isimdir. Ayrıca

kendisi Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Orman Komisyonu üyeliğinde bulunmuş, İnegöl Halkevi Başkanlığı'nı üstlenmiştir. Ahmet Bey'in Zemine Hanım ile evliliğinden Saadet (Bubik), Muzaffer (Cengiç/Kaleoğlu), Rauf Lakşe ile Abide (Kefeli) isimli çocukları vardır. Günümüzde İnegöl'de "Ahmet Bey" ve "Lakşe" isimli sokaklara adını veren Ahmet Lakşe'nin ailesinin 1670 tarihli Hüseyin oğlu Hacı Ahmed Bey Lakišić Vakfıyesine ait arazisi ise bugün Mostar şehrinin merkezindeki Lakišić Meydanı'nı oluşturmaktadır ve gerek Lakišić (Lakşe) Ailesinin gerekse şehirdeki diğer Müslümanların defnedildiği bir konuma sahiptir. Ayrıca 1651 tarihli Lakišić Camii ve mektebi, 1651 öncesine ait Trebesin Mektebi ile Trebesin Hanı da ailenin vakıf eserleri arasındadır.

Özlük dosyasında adı "Ahmet Hamdi Dakşe" olarak yanlış yazılan Ahmet Lakşe'nin Milli Mücadele sürecinde İnegöl'de Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti içinde görev aldığı söylenmektedir. Ayrıca Meclis'in ilk milletvekillerinden olan Ahmet Lakşe, 147 sicil numarası ile TBMM'nde Birinci Dönem Ertuğrul Mebusu olarak bulunmuştur. 23 Nisan 1920'de Meclis'e katılan ve mazbatası 24 Nisan'da onaylanan Ahmet Lakşe, 27 Nisan'da Umur-u İktisadiye Komisyonu'na seçilmiştir. 2 Mayıs'ta Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Sureti İntihabına Dair Kanun'a kabul oyu verenler arasında bulunan Ahmet Bey'in Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na eşkıyalarla ilgili bir madde ilave edilmesine yönelik sunduğu teklifi 13 Mayıs günü Adliye Encümeni'ne sevk edilmiştir. Eşkıyaların Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na uygun olarak yargılanmaları ve asılarak idam edilmeleri suretiyle cezalandırılmalarına yönelik bu teklif, Adliye Encümeni tarafından Ceza Kanunu'nun bununla ilgili ağır cezayı kapsadığı, Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nun da çıkarılma nedeninin belli olduğu gerekçeleriyle reddedilmiştir. İlgili kanunun Meclis'in meşruiyetine karşı olanlara yönelik oluşundan dolayı teklifi kabul görmeyen Ahmet Bey konuyla bağlantılı olarak Meclis'te şu açıklamayı yapmıştır:

"Efendiler, memleketimizde öteden beri şekavet devam etmektedir ve birkaç seneden beri memleketin sinesinde bir kangren şeklini almıştır. Köylerde vakti, hali olan ne bir zürra oturabiliyor, ne de ticaretle iştilal eden tüccar serbest ticaret yapabiliyor ve bu hal günden güne tevessü etmektedir. Bunun esbabı ise bu gibi eşirranın ceza görememesinden ileri gelmektedir. Balkan Harbi'nde birçok kimseler askerden firar etmiş ve şekavette bulunmuş, affolunmuştu. Harb-i Umumi'de yine birçok kimseler askere gitmeyerek veyahut firar ederek oradaki vatani müdafaa

eden kardeşlerimizin evlerini, ailelerini basarak birçok işkenceler neticesi onların birçok paralarını aldıktan sonra yine affolunmuşlardır. Bu mütarekeden sonra da yine başlayarak bu gibi şekavetlerde bulunmuş olanların bazıları istiman etmişler ve bazıları hapisshaneden çıkarılmış ve yine bu şekavete devam etmişler. Bunun için rica ediyorum; bir şey kabul edilsin. Fakat Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na zeyl olarak kabul olunmazsa Ceza Kanunu'na şiddetli bir madde konulsun. Bu şekavetin önü alınsın. Bunu böyle bir şiddetli madde olarak kabul etsinler, yahut tatbik edilsin.”

Ahmet Lakşe'nin bu konuşmadan kısa süre sonra, 24 Mayıs 1920'de bir aylığına izin alarak İnegöl'e gittiği fakat süresi dolmasına karşın Ankara'ya dönmediği görülmektedir. Ahmet Bey'in iznine dair ilk bilgi, 30 Haziran tarihinde Ertuğrul Mutasarrıflığı'na çekilen Ertuğrul Mebuslarına ilişkin telgrafa verilen yanıtta görülmektedir. Cevabi telgrafta Ertuğrul Mutasarrıfı Salih Bey, “İnegöl Mebusu” olarak belirttiği Ahmet Bey'in, Bursa Valisi Hacim Muhittin (Çarıklı) Bey tarafından verilen onay üzerine teşkilat işi ile ilgileneyeceğinden dolayı Ankara'ya gelemeyeceğinden ve bu konuda gösterdiği çabadan söz etmiştir. 8 Temmuz tarihli oturumda okunan ilgili telgraf gereğince Salih Bey'in kendi namına uygun gördüğü bu mazeret, Meclis tarafından kabul edilmiş ve Ahmet Bey'in izinli sayılması uygun görülmüştür. Ancak bir aylığına verilen bu iznin ardından TBMM'ye dönmeyen ve sonraki ayların Meclis tutanaklarında kimi zaman izinli olarak kayda geçen Ahmet Bey, kimi zaman da “namevcut” olarak kaydedilmiştir. Yedi ay boyunca herhangi bir başvuruda bulunmayan ve mebusluk görevini yerine getirmeyen Ahmet Bey hakkında 1920 yılının aralık ayına değin TBMM'nde hiç bulunmaması nedeniyle İnegöl Kaymakamlığı'na telgraf gönderilmiştir. 17 Aralık 1920'de gelen telgrafta Yenişehir ve İnegöl'den çekilen Yunanların bu esnada Ahmet Bey'in çiftliğindeki hayvanlarla mallarını da yağmaladığı ve konuyla ilgili bilgi almak için gittiği Bursa'dan kendisinin halen dönmediği belirtilmiştir. 25 Aralık günü gönderilen ikinci bir telgrafta da Ahmet Bey'in yine çiftliğine ait zarar ve ziyana ait hususların takibi için Bursa'da olduğu bildirilmiştir. Bunun üzerine TBMM Başkanlık Divanı, 19 Ocak 1921'de oldukça uzun bir süre ve izin almadan Meclis'ten ayrı kaldığı için ve dahası mebus olarak işgal altında bulunan Bursa'da olması sakıncalı görüldüğünden istifa etmiş sayılmasını uygun görmüştür. Bu karar doğrultusunda 20 Ocak 1921 tarihli oturumda Ahmet Bey'in milletvekilliğinden istifa etmiş sayılması Meclis tarafından kabul edilmiştir. Ahmet Bey'in milletvekilliğinin sona ermesine yönelik bir diğer bilgi, Balkan Muharebeleri esnasında beliren hastalığının nüksetmesi nedeniyle altı aylığına müsaade alarak Viyana'ya tedavi için gittiği yönünde olsa da bunun resmiyete dayalı bir kaynağı mevcut değildir. Nihayetinde Nisab-ı Müzakere Kanunu'nun ardından istifa ettiği sayıldığı için Ahmet Lakşe'nin yerine seçilen bir mebus olmamış ve Ertuğrul, milletvekili sayısı bir eksik olarak dönemi tamamlamıştır. 1920 baskılı TBMM Albümü içinde yer almayan Ahmet Lakşe'ye dair 1945'te yayımlanan albümde ise son Meclis-i Mebusan'ın üyesi olduğu ve İstanbul'dan geldiği, ikinci dönemde de yeniden milletvekili seçildiğiyle ilgili yanlış bilgiler mevcuttur. Bunun nedeni Ahmet İffet (Mercimekoğlu) Bey'le karıştırılmasıdır. Ayrıca TBMM'nin ilk ayı içindeki hareketliliğe yönelik bilgilerde 1920 yılının ağustos ayında Ertuğrul Mebusu seçilen Osmanzade Hamdi Bey'le karıştırıldığı da görülmektedir.

Ahmet Lakşe, hayatının son günlerini İngiltere'de geçirmiş; rahatsızlığı üzerine Avrupa'da tedavi görmüşse de kötürüm kalmıştır. 19 Ekim 1935 tarihinde İnegöl'de vefat eden Ahmet Lakşe, Kavaklaraltı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Selma GÖKÜRK ÇETİNKAYA

KAYNAKÇA

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, C. 3, TBMM Vakfı Yayınları Ankara 1993.

TBMM, **TBMM Albüm Dönem: 1**, TBMM Basımevi, Ankara 1945.

TBMM, **TBMM Albümü 1920-2010**, C. 1 (1920-1950), TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

TBMM, **TBMM Albümü**, Yenigün Matbaası, Ankara 1920.

TBMM Arşivi, Ahmet Lakşe'nin Seçim Mazbatası, 24 Nisan 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 1. Cilt, 15. İçtima, 13 Mayıs 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 1. Cilt, 18. İçtima, 19 Mayıs 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 1. Cilt, 2. İçtima, 24 Nisan 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 1. Cilt, 5. İçtima, 27 Nisan 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 1. Cilt, 9. İçtima, 2 Mayıs 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 2. Cilt, 30. İçtima, 8 Temmuz 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 2. Cilt, 36. İçtima, 17 Temmuz 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 3. Cilt, 50. İçtima, 16 Ağustos 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 3. Cilt, 60. İçtima, 6 Eylül 1920.

TBMMZC, 1. Devre, 7. Cilt, 135. İçtima, 20 Ocak 1921.

Cumhuriyet, 16 Haziran 1935.

Cumhuriyet, 30 Ocak 1969.

Cumhuriyet, 28 Şubat 1954.

Hürriyet, 22 Şubat 2019.

Kurun, 10 Eylül 1935.

Ulus, 28 Aralık 1938.

Zaman, 10 Haziran 1935.

BEŞLİJA, Sedad, "XVII. Yüzyılda Hersek Sancağı: Vakıf Eserleri", **2. Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, Ankara, 20-24 Kasım 2017, Bildiriler**, Cilt 1, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2019, s. 1063-1074.

DEMİREL, Ahmet, **İlk Meclis'in Vekilleri Milli Mücadele Döneminde Seçimler**, İletişim Yayınları, İstanbul 2023.

HASANDEDİĆ, Hivzija, "Hercegovački Vakufi i Vakifi", **Analı Gazi Husrev-Begove Biblioteke**, C VI, S 9-10, 1983, s. 29-74.

KURT, Ahmet, **Mahala Carina u Mostaru-Historija i Razvoj Grada**, Dobra Knjiga, Sarajevo 2021.

ŞAHİN, Turhan-MACİT, Ensar, **1299'dan Günümüze 1299 İnegöllü**, İnegöl Belediyesi Yayınları, Bursa 2018.

Muftijstvo Mostarsko, "Lakišića Harem u Mostaru-Historijat Jednog Važnog Vakufskog Lokaliteta" 24 Kasım 2020. https://www-muftijstvo-mostarsko-ba.translate.goog/index.php/bastina/993-lakisica-harem-u-mostaru-historijat-jednog-vaznog-vakufskog-lokaliteta?_x_tr_sl=hr&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc (Erişim Tarihi: 10 Haziran 2024).

28/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-bey-lakse-1883-1935/?pdf=7499> adresinden erişilmiştir